

Видання присвячене
115-й річниці Одеської національної академії харчових технологій
та 5-й річниці Навчально-наукового інституту прикладної економіки
та менеджменту імені Г. Е. Вейнштейна

АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ
МІНЛИВОГО СВІТУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеська національна академія харчових технологій
НАУКОВА ШКОЛА
«Забезпечення функціонування та розвитку системи економічної
безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності»

АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ МІНЛИВОГО СВІТУ

*Матеріали
наукового симпозіуму
з міжнародною участю
19 травня 2017 року*

За редакцією **О. І. Павлова**

Одеса
«Астропринт»
2017

- A28 **Адаптивні стратегії розвитку підприємств харчової промисловості в умовах мінливого світу : матеріали наукового симпозиуму з міжнародною участю (19 травня 2017 р., м. Одеса) / Наукова школа «Забезпечення функціонування та розвитку системи економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності» ; за ред. О. І. Павлова ; Одеська національна академія харчових технологій. — Одеса : Астропринт, 2017. — 232 с.**
ISBN 978—966—927—252—2

У збірнику подано тексти доповідей учасників наукового симпозиуму, які представляють науково-дослідні установи, вищі навчальні заклади України та зарубіжних країн. У них обґрунтовано теоретичні та методологічні засади, інструменти, механізми та напрями стратегічного управління сталим та безпечним розвитком підприємств харчової промисловості в умовах мінливого середовища господарювання.

Видання розраховане на наукових співробітників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, економістів, менеджерів, маркетингологів та інших фахівців галузі харчової промисловості.

УДК 338.439(063)

ISBN 978—966—927—252—2

© Одеська національна академія
харчових технологій, 2017

Павлов О. І. ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	11
--	----

Тематичний напрям 1

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Андрєєва Н. М., Зінковська Д. В.

Маркетингова діагностика експортного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери як інструмент прийняття стратегічних рішень	13
--	----

Антоненко М. Н.

Новая политическая идеология эволюции предприятий АПК Беларуси	18
--	----

Дідух С. М.

Основні принципи і напрями розвитку агропродовольчої сфери України	23
--	----

Коваленко О. В.

Щодо стратегічних пріоритетів державної продовольчої політики в умовах сьогочасних викликів	26
---	----

Крисанов Д. Ф.

Теоретичні засади і прикладні аспекти формування європейської моделі харчової безпеки в аграрному секторі економіки України	30
---	----

Кулаковська Т. А.

Системний підхід до регулювання сталого та збалансованого розвитку агропродовольчої сфери України	47
---	----

Пармакли Д. М., Дудогло Т. Д.

Примеры графического метода исследований в экономике ...	52
--	----

Павлов О. І.

Стратегія інноваційного розвитку підприємства
як інструмент його адаптації до мінливих умов
господарювання 129

Савенко І. І.

Біопаливо як джерело зниження енергетичної залежності
України 134

Стрікаленко Т. В., Ляпіна О. В., Берегова О. М.

Водна криза: технологічні інновації та перспективи
їх впровадження 139

Терещенко С. І.

Інтелектуалізація систем менеджменту для забезпечення
високого рівня конкурентоспроможності підприємства 144

Яблонська Н. В.

Проблеми підвищення ефективності функціонування
виноробної галузі України 149

Тематичний напрям 7

**ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Вербицька Г. Л.

Обґрунтування ефективності інвестиційних проєктів
підприємств харчової промисловості в умовах міжнародних
економічних відносин 153

Дем'янишина О. А.

Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення
інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств харчової
промисловості 157

Лагодієнко В. В.

Особливості інвестиційного забезпечення інноваційної
діяльності в харчовій промисловості 162

Петков О. І.

Інвестиційний клімат України: сучасний стан
та перспективи 166

Стадницький Ю. І.

Підприємства харчової промисловості у матриці
класифікації благ за чинниками розміщення виробництва . . . 170

Тематичний напрям 8

**АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Антонюк О. П., Антонюк П. О.

Аналіз напрямів інтеграції харчових виробництв у світовий
ринок 178

Великий П. П., Бочарова Е. В.

Обмен потребительскими благами между сельскими
жителями и мигрантами 185

Гамма Т. М.

Організаційні аспекти формування системи управління
інтегрованими системами безпеки в харчовій
промисловості 190

Мініна В. О., Федорова Т. С.

Оцінка оптимальної структури капіталу МНП S. A.
(ПАТ «Миронівський хлібопродукт») 193

Седікова І. О.

Напрями розвитку вертикально інтегрованих структур
ринку зерна 197

Шешеловський М. І.

Перспективи розвитку агропромислової інтеграції 201

Юрченко Н. С.

Актуальні напрями підвищення ефективності виробництва
і реалізації молока та молочної продукції України 203

Тематичний напрям 9

**АДАПТИВНИЙ МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ
ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ
В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Газуда Л. М., Газуда М. В.

Ґрунтово-кліматичні умови ведення сільського
господарства регіону 206

Гуменюк А. В., Школенко О. Б.

Економічна ефективність розвитку екологічно чистої
продукції в харчовій промисловості України 212

Іртищева І. О.

Еколого-економічні проблеми використання води
в харчовій промисловості 215

Мартинюк О. М.

Адаптивний механізм екологізації інноваційної діяльності
підприємств агропродовольчої сфери України: стратегічні
та проблемні питання впровадження 218

Меглей В. І.

Екологічні складові якості агропродовольчої продукції 222

Щурик М. В.

Екологічні пріоритети підприємств харчової промисловості
в агропромисловому комплексі 226

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Шановні друзі!

Проведення нашого наукового симпозіуму співпало у часі зі знаменними подіями — 115-ю річницею Одеської національної академії харчових технологій та п'ятиріччям з утворення Навчально-наукового інституту прикладної економіки та менеджменту імені Г. Е. Вейнштейна (ННІПЕтаМ) й наукової школи «Забезпечення функціонування та розвитку системи економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності».

За останні п'ять років в рамках тематики наукової школи підготовлено та захищено 4 докторських (2 було підготовлено на кафедрі економіки промисловості, а захищено на створеній на її базі кафедрі управління бізнесом; по 1 — на кафедрах менеджменту і логістики та маркетингу, підприємництва і торгівлі) та 17 кандидатських (по 5 — на кафедрах економіки промисловості, менеджменту і логістики, обліку і аудиту, 2 — на кафедрі маркетингу, підприємництва і торгівлі) дисертацій. За участю викладачів, докторантів, аспірантів, студентів академії, вітчизняних та зарубіжних науковців видано 16 колективних (6 — на кафедрі менеджменту і логістики, по 5 — на кафедрах обліку і аудиту та економіки промисловості, 1 — на кафедрі маркетингу, підприємництва і торгівлі) та 7 індивідуальних (6 — на кафедрі економіки промисловості, 1 — на кафедрі менеджменту і логістики) монографій. З 2012 року проведено 4 міжнародних науково-практичних конференцій, а також наукові конференція, симпозіум, семінар, 4 колоквиуми з міжнародною участю. За підсумками їх роботи видано 1 монографію та 10 збірників тез доповідей.

В нашому науковому симпозіумі взяли участь наукові співробітники, викладачі, докторанти, аспіранти, студенти, державні службовці чотирьох зарубіжних країн та десяти міст України, які представляють Державну установу «Інститут економіки та прогнозування» НАН

України, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Інститут продовольчих ресурсів НААН, вищі навчальні заклади нашої країни, органи державної влади.

Наша діяльність в рамках тематичної спрямованості наукової школи є свідченням її користі для науки та чималого значення для вітчизняної практики господарювання.

Бажаю усім подальшої плідної роботи, творчості та натхнення.

З найкращими побажаннями
керівник наукової школи, завідувач
кафедри економіки промисловості ОНАХТ,
перший директор ННІПЕтаМ,
доктор економічних наук, професор
Павлов Олександр Іванович

Тематичний напрям 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Н. М. Андрєєва

*д-р екон. наук; головний науковий співробітник Інституту проблем ринку
та економіко-екологічних досліджень НАН України, м. Одеса, Україна*

Д. В. Зіньковська

*аспірантка кафедри маркетингу Одеського національного економічного
університету, м. Одеса, Україна*

МАРКЕТИНГОВА ДІАГНОСТИКА ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ

Сучасна економічна ситуація в Україні характеризується посиленням ролі процесів інтеграції, глобалізації, соціалізації, інформатизації та екологізації виробництва. Це призводить до того, що ключовим вектором розвитку вітчизняних підприємств стає зовнішньоекономічна діяльність. Від можливостей підприємств до участі у міжнародній економічній співпраці залежить динаміка розвитку економіки України в цілому. Цей принцип є актуальним для усіх галузей економіки, проте доцільним є виділення провідної, стратегічної галузі, зрушення у якій сприятимуть розвитку і суміжних сфер. Такою галуззю може бути агропромисловий комплекс економіки України. Продукція, що випускається підприємствами агропродовольчої сфери, користується попитом серед споживачів на міжнародному ринку. Зробити такий висновок можливо після аналізу показників структури експорту та імпорту. Частка експорту продукції агропромислового комплексу України за період з 2006 по 2015 роки зросла з 11,86 % до 38,19 %, тобто більше ніж у 3 рази. В той час як імпорт зріс за той самий період із 7 % до 9,3 % [1, с. 7].

Саме тому більшого значення набуває вивчення поняття експортного потенціалу підприємства, інструментарію його дослідження та оцінки, а також методів керування ним. На нашу думку, ефективними

Управлінська праця управлінського персоналу не завжди є ефективною, прийняті ними рішення не є результативними, витрати не є виправданими. Тому доцільним було б для підприємств: оптимізувати управлінську та організаційну структуру, впроваджувати нові технології, оновлювати матеріально-технічну базу тощо.

Для підприємств в сучасних умовах важливим завданням є формування нових конкурентних переваг на засадах ефективного нагромадження інтелектуального потенціалу та розвитку інтелектуальної активності персоналу. Вирішення окреслених проблем — це не тільки досягнення статусу економічного та інноваційного лідера на внутрішньому та глобальному ринках, а й підвищення ефективності менеджменту підприємства. Дієвим механізмом у забезпеченні високого рівня конкурентоспроможності в умовах сьогодення є інтелектуалізація систем менеджменту підприємства, а передумовою її здійснення — використання і примноження інтелектуального потенціалу.

Такий процес удосконалисть якість управління, трансформує весь управлінський персонал, його цілі та завдання, виведе на новий рівень моральні та життєві цінності, дасть змогу реалізувати інтелектуальний потенціал систем менеджменту через нові компетенції, стратегічне мислення, інтелектуальну культуру. Надалі доцільно розробити план реалізації стратегії інтелектуалізації систем управління підприємства, який має будуватись з відкритою координацією всіх рівнів управління та підрозділів, відповідно до сформованих принципів, розроблених критеріїв та показників.

Література

1. Авдеев В. В. Управление персоналом: технология формирования команды : учеб. пособие / В. В. Авдеев. — М. : ФиС, 2002. — 544 с.
2. Река Г. В. Інтелектуальний капітал та інтелектуальний потенціал : критерії розмежування / Г. В. Река // Наук. вісн. НЛТУ України. — 2009. — Вип. 19.1. — С. 228–232.
3. Шегда А. В. Менеджмент : навч. посіб. / А. В. Шегда. — К. : Товариство «Знання», 2002. — 583 с.

Н. В. Яблонська

канд. екон. наук, доцент; доцент кафедри економіки промисловості
Одеської національної академії харчових технологій, м. Одеса, Україна

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Сучасна виноробна галузь України оцінюється економістами як перспективна і відзначається значним потенціалом розвитку. Однак дана галузь на сьогоднішній день переживає не кращі часи. В першу чергу це обумовлено зовнішніми причинами, до яких можна віднести економічну, соціальну, політичну дестабілізацію в Україні, недосконалість законодавчої бази.

Виноробна галузь має значний вплив на соціально-економічний розвиток країни в цілому, однак не отримує достатньої державної підтримки [1].

Негативні зміни в країні свідчать про необхідність подальшого вивчення і пошуку напрямків вирішення галузевих проблем.

Необхідність вивчення особливостей динаміки розвитку виноробної галузі на даний час є безспірною. Виноробство є найважливішою складовою світової економіки в цілому і України зокрема.

Згідно з офіційними даними [2], переробкою винограду і випуском вина займаються близько п'ятдесяти підприємств України. Серед них чітко виділяються дві великі групи: традиційні підприємства, що мають власні виноградники, і компанії нової хвилі, що займаються виключно доведенням виноматеріалів до кондиції і просуванням вина на ринок.

Виноробство характеризується низкою специфічних рис:

- повна залежність виробництва вина від якості та кількості винограду;
- розподіл виноробства на первинне та вторинне;
- виготовлення марочних вин, шампанського за класичною технологією та коньяку потребує тривалого часу та значних обігових коштів;
- необхідність захисту готової продукції від підробок та фальсифікатів.

Сировиною для виробництва виноматеріалів, а відповідно і виноградних вин, є виноград різних сортів. Виробничі потужності переробки винограду розташовані близько до районів вирощування сировини, оскільки оптимальні строки переробки винограду становлять

п'ять годин. Заводи вторинної переробки виноматеріалів та розливу вина можуть розміщуватися і в районах споживання цієї продукції. Найбільша кількість виноробних підприємств розміщується в Одеській, Миколаївській, Херсонській, Закарпатській областях. Виноградні вина торгових марок «Коблево», «Шабо», «Французький бульвар» мають загальносвітове визнання. Провідними центрами виноробної галузі є Ізмаїл, Одеса, Коблево, Мукачеве.

Сучасні проблеми виноробної промисловості класифікуються за певними групами.

Проблеми сировинного напрямку, що включають скорочення площ виноградників, старіння виноградних насаджень, низький рівень врожайності виноградників тощо.

Проблеми організаційно-економічного напрямку, що включають низьку культуру споживання винної продукції, недостатнє державне фінансування, скорочення обсягів державних дотацій, недосконалість нормативно-правової бази тощо.

Проблеми техніко-технологічного напрямку, що включають недостатнє забезпечення виноградників засобами захисту та здобрення, засобами механізації обробки, застарілі технології виробництва, неповне використання потужностей виноробних підприємств тощо.

Експортно-імпорتنі проблеми, що включають низький рівень експорту продукції, значні обсяги імпорту виноматеріалів та винопродукції тощо.

Проблеми, пов'язані з політичним станом в Україні. Виноробна промисловість АР Крим, яка випробовується труднощами при отриманні українських акцизних марок та при оформленні продукції на митниці. Ці проблеми змушують кримських виноробів шукати можливість переведення виробничих потужностей на материкову частину України. Раніше це вдалося зробити таким підприємствам, як «Коктебель», «Бахчисарай» та «Інкерман». Частина їх винної продукції розливається тепер в Херсонській та Одеській областях.

Скорочення обсягів виробництва обумовлено в першу чергу сировинними проблемами, а саме — скороченням площі виноградних насаджень.

Обсяг реалізації продукції виноробства знаходиться під сильним впливом наступних чинників: купівельна спроможність і менталітет населення, якість вина, реклама, ціна, строки реалізації тощо [3].

За останні роки виноробна галузь України втрачає свої темпи росту обсягу виробництва. Неприятливі політичні і економічні фактори

спричинили негативний вплив не тільки на виробництво вина, а й на його реалізацію на зовнішньому ринку.

Таким чином, виноробну промисловість можна вважати важливою бюджетотворюючою складовою. Однак на сьогоднішній день виноробний підкомплекс знаходиться в занедбаному стані.

Це підтверджує скорочення обсягів виробництва виноградного вина, починаючи з 2010 року, яке пов'язано з різними соціальними, економічними, політичними причинами. Однак, найбільший вплив чинить скорочення площ виноградних насаджень, зниження платоспроможності населення.

Найбільшою популярністю серед вітчизняних виробників користуються такі сорти винограду, як «Аліготе», «Каберне Совіньйон» та «Ркацители», 12,6 %, 9,9 % та 13,2 % переваг виробників відповідно.

Сильного негативного впливу зазнає не лише виробництво вина, а й його реалізація. Динаміка зміни обсягів імпорту та експорту продукції виноробної галузі України свідчить про збільшення обсягів вина, що імпортується з Грузії та Молдови. Це пов'язано також з недовірою вітчизняних споживачів до українського вина, оскільки площі виноградників скорочуються і з'являється загроза використання виробниками не високоякісних виноматеріалів.

Проведені дослідження вказують на негативні тенденції зниження рентабельності підприємств виноробної галузі України. До 2000 року виноробна продукція мала більшу норму рентабельності. На сьогоднішній день рентабельність знаходиться на дуже низькому рівні.

Для вирішення вищезгаданих проблем необхідно:

- проводити щорічну закладку нових виноградників необхідних сортів для задоволення потреб вітчизняних виробників у виноматеріалах;
- впроваджувати в практичну діяльність господарств стандарти та вимоги згідно з регламентами ЄС задля підвищення якості винної продукції, скорочення імпорту та насичення внутрішнього ринку;
- збільшувати закладку тих сортів винограду, що є стійкими до кліматичних змін та мають більшу врожайність;
- максимізувати обсяги і можливості експорту продукції виноробної промисловості;
- впроваджувати спеціальні державні програми для забезпечення та збереження кращих сортів винограду.

Література

1. Галузева Програма розвитку виноградарства та виноробства України на період до 2025 року [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства аграрної політики України та Української академії аграрних наук від 21 07. 2008 р. № 444/74. — Режим доступу: http://uazakon.com/documents/date_cu/pg_gbwsl/index.htm
2. Україна у цифрах у 2015 році [Електронний ресурс] : статистич. зб. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
3. Яблонська Н. В. Сучасний стан та проблеми розвитку виноробної галузі України / Яблонська Н. В., Шульга Г. В. // Фінансово-економічна безпека держави в умовах інтеграційних процесів (Львів, 25–26 квітня). — 2014. — № 8. — С. 94–99.

Тематичний напрям 7

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ*Г. Л. Вербицька*

*канд. екон. наук, доцент; доцент кафедри менеджменту
і міжнародного підприємництва Національного університету
«Львівська політехніка», м. Львів, Україна*

**ОБҐРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ
ПРОЕКТІВ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
В УМОВАХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

В умовах міжнародних економічних відносин дослідження з питань формування інвестиційного портфеля підприємств харчової промисловості є особливо актуальним. Однією з головних передумов прийняття рішення про реалізацію інвестиційного проекту є можливість залучення необхідного обсягу фінансових коштів. Проте так як інвестиції являють собою цілеспрямоване вкладання капіталу в певний проект, то виникає потреба в ранжуванні реальних інвестиційних проектів за їх ефективністю.

Конкретною формою інвестицій є інвестиційний проект. Для позначення результативності чи вираження доцільності реалізації проекту для інвесторів використовується поняття «ефективність інвестиційного проекту». Під ефективністю інвестиційних проектів слід розуміти співвідношення ефекту і капітальних витрат [3].

Оцінка ефективності будується на основі єдиних методологічних принципів визначення ефективності діяльності. У якості основних загальних принципів здійснення діяльності на практиці, що склалася, визначають наступні:

— у процесі розробки і реалізації проектів необхідно поєднувати науково-технологічний аналіз з комерційним, фінансово-економічним, соціальним, щоб забезпечити комплексність підходу до їх здійснення;

— при оцінці ефективності діяльності, зіставлення витрат і результатів необхідно проводити з урахуванням зміни цінності грошей у часі;

Наукове видання

**АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ
МІНЛИВОГО СВІТУ**

*Матеріали
наукового симпозиуму
з міжнародною участю
19 травня 2017 року*

Відповідальність за інформацію,
викладену в публікаціях, несуть автори

Українською та російською мовами

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*
Редактор *Н. Я. Рихтік*
Технічний редактор *М. М. Бушин*
Дизайнер обкладинки *В. І. Костецький*
Коректор *І. В. Шепельська*

Формат 60х84/16. Ум. друк. арк. 13,49.
Тираж 300 прим. Зам. № 188 (42).

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-07-95, 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855
e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.